

*Н. І. Кривко,
старший помічник прокурора Ульяновського району
Кіровоградської області*

АНАЛІЗ НОРМАТИВНО-ЗАКОНОДАВЧОЇ БАЗИ УКРАЇНИ ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЇ З ОБМЕЖЕНИМ ДОСТУПОМ В ОРГАНАХ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ

На даний час законодавство України знаходиться в стадії розвитку, існує значна кількість "прогалин" та "конфліктів" права, зокрема, і в частині інформації з обмеженим доступом. Наразі спробуємо проаналізувати стан нормативно-законодавчої бази України щодо використання інформації з обмеженим доступом в органах виконавчої влади.

For given time the legislation of Ukraine is in a development stage, there is a significant amount of "blanks" and right "Conflicts", and regarding the information with the limited access. At the given stage we will try to analyze a camp of is standard-legislative base of Ukraine concerning use of the information with the limited access in the bodies of the executive power.

Ключові слова: інформація з обмеженим доступом, конфіденційна інформація, інформаційний кодекс, виконавча влада.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

В цілому законодавство України про інформацію складають Конституція України, Закон України "Про інформацію", законодавчі акти про окремі галузі, види, форми і засоби інформації, міжнародні договори та угоди, ратифіковані Україною, та принципи і норми міжнародного права.

На даному етапі розвитку законодавства України поняття "інформація з обмеженим доступом" законодавчо не визначене. Аналіз нормативних актів України дозволяє зробити висновок, що інформація з обмеженим доступом — це відомості конфіденційного або таємного характеру, правовий статус яких передбачений законодавством України і доступ до яких обмежений власником таких відомостей.

СТАН ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ

На сучасному етапі дослідження даної проблеми існує ряд наукових напрацювань щодо використання інформації з обмеженим доступом в цілому. Однак практично не досліджене питання щодо поводження з даним видом інформації в органах виконавчої влади, хоча існування ряду досліджень в області механізму регулювання обігу інформації з обмеженим доступом дозволяє висвітлити певні моменти роботи з інформацією з обмеженим доступом органів виконавчої влади. Також відсутність чіткого законодавчого визначення "інформація з обмеженим доступом" доводить недостатній рівень наукової роботи в даній сфері, а отже — необхідність подальшого наукового дослідження даної проблеми.

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ

Аналіз чинної нормативно-законодавчої бази України щодо використання інформації з обмеженим доступом в органах виконавчої влади для встановлення проблемних питань, які необхідно вирішити для подальшого розвитку законодавства, що стосується інформації з обмеженим доступом.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Інформація з обмеженим доступом за законодавством України за своїм правовим режимом поділяється на конфіденційну і таємну [1].

Конфіденційна інформація — це відомості, які знаходяться у володінні, користуванні або розпорядженні окремих фізичних чи юридичних осіб і поширюються за їх бажанням відповідно до передбачених ними умов.

Таємна інформація — це інформація, що містить відомості, які становлять державну та іншу передбачену законом таємницю (банківську, комерційну, службову, професійну, адвокатську тощо), розголошення якої завдає шкоди особі, суспільству і державі.

Конфіденційну інформацію можна поділяти на таку, яка є власністю держави, і конфіденційну інформацію, яка не належить державі. Таємна інформація має бути передбачена законом. До видів таємної інформації законодавство України відносить: державну таємницю, комерційну таємницю, банківську таємницю, службову таємницю, професійну таємницю, адвокатську таємницю [2].

На законодавчому рівні чітко регламентованими є такі види таємної інформації, як державна, комерційна, банківська, професійна таємниці. Поняття ж службової таємниці, хоча і має своє законодавче визначення, однак зміст та правові ознаки даного виду інформації з обмеженим доступом ще не достатньо регламентовані.

В Україні питання захисту інформації з обмеженим доступом регламентується Законами України "Про інформацію", "Про захист інформації в автоматизованих системах", "Про державну таємницю" та іншими. Звернемо увагу на деякі проблемні питання щодо окремих видів інформації з обмеженим доступом до її використання в органах виконавчої влади.

У законодавстві України, до інформації з обмеженим доступом, що не становить державну таємницю, відноситься персональна інформація. Так, Законом України "Про інформацію" до основних персональних даних віднесено національність, освіту, сімейний стан, релігій-

ність, стан здоров'я, а також адреса, дата і місце народження. Офіційним тлумаченням окремих статей цього закону даний перелік доповнено ще й майновим станом. Причому обидва переліки не є вичерпними.

Коло осіб, яким у силу виконання службових обов'язків стають відомі факти особистого життя людини, за законодавством України не обмежується лікарями та журналістами. До них також належать адвокати, яким особи довіряють таку інформацію у зв'язку із необхідністю отримання правової допомоги [3]. Окремо стоять органи виконавчої влади [4], які здійснюють контроль за додержанням чинного законодавства в Україні. В окремих випадках органами внутрішніх справ [5], СБУ [6], прокуратури [7] та ін. може проводитись збір персональної, конфіденційної та таємної інформації про особу, яка підозрюється у вчиненні злочинного діяння.

Таємність інформації про майновий стан особи та факти розпорядження нею своїм майном захищені в Україні також інститутом таємниці вчинення нотаріальних дій. Так, ст. 8 Закону України "Про нотаріат" зазначає, що нотаріуси, інші посадові особи, які вчиняють нотаріальні дії, та особи, яким про вчинені нотаріальні дії стало відомо у зв'язку з виконанням ними службових обов'язків, зобов'язані додержувати таємниці цих дій у зв'язку із чим довідки про вчинені нотаріальні дії та документи видаються тільки громадянам та юридичним особам, за дорученням яких або щодо яких вчинилися нотаріальні дії [8].

Однак окрема інформація з обмеженим доступом, в тому числі конфіденційна, приватна та таємна інформація, яка накопичується та використовується органами виконавчої влади, стає необхідною для логічного розвитку потім, тобто для ведення судового слідства, передачі в інші органи влади, тощо. На цьому етапі досить різко постає питання нормативного регулювання даних процесів, адже будь-які помилки недопустимі, так як можуть спричинити до безрезультатності багатьох місяців роботи.

Зазначені вище принципи в цілому використані при нормотворенні в Україні. Хоча на даний час в Україні існує необхідність підготовки цілісного законодавчого акту щодо використання інформації з обмеженим доступом в усіх рівнях органів виконавчої влади та наступною передачею даної інформації до органів судової системи.

Істотним фактором, що гальмує міжнародний інформаційний обмін та ускладнює належний захист ін-

формації, є невідповідність категорій розмежування доступу до інформації, що існують в різних країнах. По-перше, інформаційні законодавства різних країн можуть передбачати різну побудову ієрархічної структури режиму доступу до інформації в органах виконавчої влади. По-друге, одні й ті самі терміни в різних країнах можуть застосовуватись для позначення не ідентичної за режимом доступу інформації.

В Україні усього три ступені секретності: "особливої важливості", "цілком таємно" та "таємно". Гриф же "Для службового користування" застосовується для позначення матеріальних носіїв інформації, які містять конфіденційну інформацію, що є власністю держави.

Відповідно до Закону України "Про державну таємницю" [9]: "допуск до державної таємниці... надається дієздатним громадянам України віком від 18 років, які потребують його за умовами своєї службової, виробничої, наукової чи науково-дослідної діяльності або навчання, наказом чи письмовим розпорядженням керівника органу державної влади, органу місцевого самоврядування, підприємства, установи або організації, де працює, перебуває на службі чи навчається громадянин".

В Україні до інформації з обмеженим доступом, що не є власністю держави, відносять комерційну таємницю.

Поняття комерційної таємниці визначається в статті 36 Господарського кодексу України як відомості, пов'язані з виробництвом, технологією, управлінням, фінансовою та іншою діяльністю суб'єкта господарювання, що не є державною таємницею, розголошення яких може завдати шкоди інтересам суб'єкта господарювання.

Склад і обсяг відомостей, що становлять комерційну таємницю, визначаються суб'єктом господарювання відповідно до законодавства. Згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 9 серпня 1993 р. № 611 "Про перелік відомостей, що не становлять комерційної таємниці" [10] не можуть бути віднесені до комерційної таємниці такі відомості:

— установчі документи, документи, що дозволяють займатися підприємницькою чи господарською діяльністю та її окремими видами;

— інформація за всіма встановленими формами державної звітності;

— дані, необхідні для перевірки обчислення і сплати податків та інших обов'язкових платежів;

— відомості про чисельність і

склад працюючих, їхню заробітну плату в цілому та за професіями й посадами, а також наявність вільних робочих місць;

— документи про сплату податків і обов'язкових платежів;

— інформація про забруднення навколишнього природного середовища, недотримання безпечних умов праці, реалізацію продукції, що завдає шкоди здоров'ю, а також інші порушення законодавства України та розмири заподіяних при цьому збитків;

— документи про платоспроможність;

— відомості про участь посадових осіб підприємства в кооперативах, малих підприємствах, спілках, об'єднаннях та інших організаціях, які займаються підприємницькою діяльністю;

— відомості, що відповідно до чинного законодавства підлягають оголошенню.

Таким чином, відомості, які можуть бути віднесені до комерційної таємниці, наприклад підприємства, повинні мати наступні ознаки: не містити державної таємниці; відноситись до виробничої діяльності підприємства; не наносити шкоди інтересам суспільства; мати дієву або потенційну комерційну цінність та створювати переваги в конкурентній боротьбі; мати обмеження в доступі тощо.

Важливе політичне і практичне значення з питань удосконалення правового забезпечення державного управління інформаційною сферою, і зокрема інформаційними ресурсами, має Указ Президента України від 6 грудня 2001 року № 1193/2001 "Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 31 жовтня 2001 року "Про заходи щодо вдосконалення державної інформаційної політики та забезпечення інформаційної безпеки України" [11], яким визначені доленосні безперебільшення заходи.

Указом передбачається розробка і подання в найближчий час на розгляд Верховної Ради України Концепції національної інформаційної політики та інформаційної безпеки.

Зазначена Концепція після її затвердження має створити умови для поєднання підходів до формування інформаційної законодавчої бази та розробки заходів як на державному, так і на регіональному й місцевому рівнях.

У процесі розробки Інформаційного кодексу та Стратегії впровадження національної інформаційної політики передбачено зосередити увагу на пріоритетних проблемах, а саме: створенні і впровадженні дієвих механізмів реалізації інформаційних прав і свобод осо-

бистості, суспільства і держави, закріплених у Конституції та чинному законодавстві України, недопущенні зловживання ними; розвитку на основі сучасних інформаційних технологій національної інформаційної інфраструктури; удосконаленні інформаційно-аналітичного забезпечення Президента України та владних структур; підвищенні конкурентоспроможності національних виробників інформаційного продукту, сучасних видів інформаційного виробництва; формуванні єдиної державної системи зв'язків з громадськістю, насамперед через підвищення якості та кількості інформаційного продукту, що виробляється органами державної влади і управління; недопущенні монополізації інформаційних ринків, подальшої лібералізації українського ринку телекомунікацій за умов гарантування реалізації національних інтересів; розвитку науково-технічного та фахового кадрового забезпечення інформаційної галузі; забезпеченні інформаційного суверенітету України та удосконалення чинної системи захисту національних інформаційних ресурсів.

Ідея реформування, кодифікації інформаційного законодавства нині підтримується державними органами, науковою громадськістю. Проект Концепції реформування законодавства України у сфері суспільних інформаційних відносин розглянуто й схвалено Урядовою комісією з питань інформаційно-аналітичного забезпечення органів виконавчої влади. За своїм змістом проект Концепції визначає: об'єктивні умови, що зумовляють необхідність реформування законодавства у сфері суспільних інформаційних відносин в Україні; стан і проблеми правового регулювання суспільних інформаційних відносин в Україні; етапи систематизації інформаційного законодавства; наукове забезпечення систематизації інформаційного законодавства, що включає державну доктрину у сфері регулювання

суспільних інформаційних відносин, принципи правотворчої діяльності та методологічні підходи щодо систематизації інформаційного законодавства; провідні функції та завдання систематизації інформаційного законодавства; вихідні положення структури інформаційного законодавства; основні положення змісту інформаційного законодавства (майбутнього Кодексу про інформацію); основні організаційні засади щодо систематизації інформаційного законодавства; фінансове забезпечення роботи щодо систематизації інформаційного законодавства України.

ВИСНОВКИ ТА НАПРЯМИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Аналіз законодавства України щодо використання інформації з обмеженим доступом в органах виконавчої влади свідчить, що на даному етапі розвитку законодавство України, хоч і регулює основні моменти даної галузі, проте в не охоплює в цілому периферійні аспекти поведінки з інформацією з обмеженим доступом органами виконавчої влади.

Потребує законодавчого закріплення відповідно до вимог ст. 30 Закону України "Про інформацію" поняття службової таємниці, а саме: зміст та правові ознаки даного виду інформації з обмеженим доступом, а також стає необхідним розробка та затвердження Інформаційного Кодексу, яким були б унормовані усі аспекти поведінки з інформацією та покарання передбачені за їх порушення.

Для ефективнішої та успішної співпраці між органами виконавчої влади України та інших країн необхідно врегулювати чинну законодавчу базу щодо інформації з обмеженим доступом відповідно до світових стандартів та критеріїв.

Література:

1. Закон України "Про інформацію". Електронний ресурс. — <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/>

main.cgi?nreg=2657-12.

2. Рішення Конституційного Суду України у справі щодо офіційного тлумачення статей 3, 23, 31, 47, 48 Закону України "Про інформацію" та статті 12 Закону України "Про прокуратуру" (справа К.Г. Устименка) від 30.10.97р. // Офіційний Вісник України. — № 46 від 24.11.97 р.

3. Закон України "Про адвокатуру". Електронний ресурс. — <http://mndc.naiu.kiev.ua/zak/advokat.htm>

4. Закон України "Про оперативно-розшукову діяльність" Електронний ресурс. — <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2135-12>

5. Закон України "Про міліцію" Електронний ресурс. — <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=565-12>

6. Закон України "Про службу безпеки України" Електронний ресурс. — <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2229-12>

7. Закон України "Про прокуратуру" Електронний ресурс. — <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1789-12>

8. Закон України "Про нотаріат". Електронний ресурс. — <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3425-12>

9. Закон України "Про державну таємницю". Електронний ресурс. — <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3855-12>

10. Постанова Кабінету Міністрів України від 9 серпня 1993 р., № 611 "Про перелік відомостей, що не становлять комерційної таємниці". Електронний ресурс. — <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=611-93-%EF>

11. Указ Президента України від 6 грудня 2001 року № 1193/2001 "Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 31 жовтня 2001 року "Про заходи щодо вдосконалення державної інформаційної політики та забезпечення інформаційної безпеки України" Електронний ресурс. — <http://www.president.gov.ua/documents/269.html>

Стаття надійшла до редакції 03.08.2009 р.

ПЕРЕДПЛАТА

ВИДАННЯ МОЖНА ПЕРЕДПЛАТИТИ З БУДЬ-ЯКОГО МІСЯЦЯ!

— ЧЕРЕЗ РЕДАКЦІЮ (ТЕЛ. 458-10-73);

— ЧЕРЕЗ ДП "ПРЕСА"
(У КАТАЛОЗІ ВИДАНЬ УКРАЇНИ);

— ЧЕРЕЗ ПЕРЕДПЛАТНІ АГЕНТСТВА: "САММІТ", "ІДЕЯ", "БЛІЦ ІНФОРМ", "KSS", "МЕРКУРІЙ", "ПРЕСЦЕНТР", "ВСЕУКРАЇНСЬКА ПЕРЕДПЛАТНА АГЕНЦІЯ", "ФЛОРА", "ПЕРІОДИКА", "КОБЗАР", "ДІАДА", "ДОНБАС ДЕ-ЮРЕ", "ДІЛОВА ПРЕСА", "ФАКТОР"